

О. Є. Кашинська, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Кашинська О. Є.

Становлення системи професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації

У статті розглядаються перші кроки становлення системи професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації: розпад радянської системи підготовки фахівців, що не змогла задовольнити потреби готельних підприємств у кваліфікованих фахівцях та призвела до виникнення «радянського сервісу»; зростання конкуренції зі сторони іноземних готельних ланцюгів та їх подальший вплив як на розвиток готельного господарства, так і на процес професійної підготовки фахівців; відкриття спеціальності «Соціально-культурний сервіс та туризм», підготовка фахівців галузі в межах інших спеціальностей тощо. Визначені проблеми та особливості професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації.

Ключові слова: система професійної освіти, підготовка кадрів, готельне господарство.

Кашинская Е. Е.

Становление системы профессионального образования в гостиничном хозяйстве Российской Федерации

В статье рассматриваются первые шаги становления системы профессионального образования в гостиничном хозяйстве Российской Федерации: распад советской системы подготовки специалистов, которая не смогла удовлетворить потребности гостиничных предприятий в квалифицированных специалистах и привела к возникновению «советского сервиса»; рост конкуренции со стороны иностранных гостиничных цепей и их дальнейшее влияние как на развитие гостиничного хозяйства так и на профессиональную подготовку специалистов; открытие специальности «Социально-культурный сервис и туризм», подготовка специалистов отрасли в рамках других специальностей и тому подобное. Определены проблемы и особенности профессионального образования в гостиничном хозяйстве Российской Федерации.

Ключевые слова: система профессионального образования, подготовка кадров, гостиничное хозяйство.

Розвиток та ефективне функціонування будь-якої галузі неможливі без наявності висококваліфікованих фахівців, підготовку яких має забезпечити галузева система професійної освіти. Цілком очевидно, що кожна галузева система професійної освіти має власну історію, певні особливості формування та розвитку її основних складових елементів.

Вітчизняна система професійної освіти в готельному господарстві почала формуватись лише останні десять років, а до цього її становлення відбувалось у рамках радянської системи підготовки кадрів, яка була спільною для України та Російської Федерації. Незважаючи на це, за окремими критеріями професійна освіта в готельному господарстві Росії випереджає вітчизняну на декілька кроків. Тому вивчення досвіду становлення професійної освіти Російської Федерації як системи дозволить виявити певні закономірності даного процесу та сприятиме виробленню відповідних заходів щодо поліпшення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у готельному господарстві України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що російські науковці К. М. Гараніна, Т. С. Еліарова, М. Є. Курдакова, О. В. Філатов та інші ретельно вивчали досвід підготовки фахівців для сфери гостинності передусім у європейських країнах (Швейцарія, Велика Британія, Франція, Німеччина та ін.). Вітчизняні науковці, А. В. Віндюк та Н. А. Фоменко, розширили предмет досліджень. А. В. Віндюк, окрім європейського досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців для галузі індустрії гостинності, охарактеризував також підготовку цих фахівців у Сполучених Штатах Америки та в Російській Федерації, Н. А. Фоменко вдалася до порівняльного аналізу систем професійної освіти різних країнах та висвітила генезис європейських програм підготовки професіоналів для готельного бізнесу. Але на сьогодні немає повного аналізу процесу становлення та розвитку системи професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації ні в наукових доробках вітчизняних, ні зарубіжних учених.

Тому метою нашої статті буде дослідити процес становлення системи професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації та виділити його особливості, визначити проблеми формування та розвитку.

Російська система підготовки кадрів для готельного господарства в порівнянні з підготовкою кадрів для медицини, освіти, промисловості, сільського господарства має порівняно невелику історію, що обумовлено специфікою готельного господарства та залежністю його від багатьох факторів (економічних, політичних, соціальних тощо).

У зв'язку з цим, задачу, пов'язану з розумінням сутності професійної освіти, особливостей її становлення та розвитку, можна вирішити, розглянувши систему професійної освіти в готельному господарстві в конкретній історичній ситуації, від якої залежали процеси розвитку або занепаду готельного господарства. Це зумовлює виділення нами трьох періодів становлення та розвитку професійної освіти в готельному господарстві: перший – радянський, другий – 1990-2000 роки, третій – 2000-ні роки – сьогодення.

У цьому дослідженні ми зупинимось на перших двох періодах, адже обмежений обсяг статті не дозволяє проаналізувати останній період.

Формування системи професійної освіти в готельному господарстві Росії відбувалося на фундаменті радянської системи підготовки кадрів для даної сфери.

Хоча потреба в підготовці фахівців для готельного господарства виникла ще в XVIII – XIX століттях (у період активного будівництва готелів) цілеспрямована підготовка фахівців на теренах Росії розпочинається все ж таки в радянські часи, коли й закладаються основи становлення та розвитку професійної освіти в готельному господарстві.

Поштовхом для зародження професійної підготовки фахівців стала потреба в забезпеченні висококваліфікованим персоналом зростаючої кількості готельних підприємств (чому сприяли Всесвітній фестиваль молоді та студентів у Москві (1957 р.) й Олімпійські ігри (1980 р.)).

Підготовкою кадрів для готельного господарства починають займатись міністерства, відомства, управління та міські ради, в підпорядкуванні яких були:

- профільні вищі навчальні заклади, що діяли на базі раніше створених навчальних курсів та комбінатів при відомствах ВЦРПС, Інтуристі – РМАТ, РДУТіС та інші з великою кількістю філій по країні;
- самостійні спеціалізовані навчальні заклади, які займалися підготовкою кадрів для готельного господарства за спеціальністю 1740 «Готельне господарство» та давали змогу отримати диплом за кваліфікацією «технік-організатор готельного господарства» (технікуми в Москві) [1];
- спеціалізовані кафедри та факультети для професійної підготовки та підвищення кваліфікації для керівників і фахівців готельного господарства (при Інституті технічного навчання в Ленінграді та інші);
- навчально-курсів комбінати, курси та навчальні пункти для кадрів масових професій готельного господарства (Навчально-курсів комбінат при Московській міській раді з туризму та екскурсій ВЦРПС, Навчально-курсів комбінат з підготовки та підвищення кваліфікації кадрів готельних підприємств при Управлінні висотних домів і готелів та інші);
- окремі інститути при крупних академіях і університетах (Інститути професійної підготовки та підвищення кваліфікації для керівників).

Для забезпечення єдиної методики та спрямованості підготовки кадрів готельного господарства були розроблені типові рекомендації щодо складання навчально-технічних планів і програм для навчання різних категорій персоналу готелів. Програми могли доповнюватися та змінюватися з урахуванням специфіки готелів, що перебували в підпорядкуванні різних відомств.

Типовий тематичний план, рекомендований для підготовки фахівців даної спеціальності, був розрахований на 200-300 навчальних годин теоретичного навчання. При необхідності кількість годин можна було збільшити за рахунок практичних занять, екскурсій.

Чергових по поверху готували за 80 годинною навчальною програмою, а покоївок і старших покоївок – за програмою, розрахованою на 72 години [2, с. 34].

У процесі підготовки значну увагу приділяли вивченню основ етики, загальної культури, підкреслюючи, що не тільки професійна підготовка, а й культура поведінки впливають на враження гостя; а забезпечення високої якості обслуговування в готелях залежить від кожного працівника, включаючи швейцара, гардеробника, комірника камери схову, підношувача багажу.

Не зважаючи на значну роботу міністерства, відомств з організації підготовки фахівців для готельного господарства, руйнівні процеси та зміни в економіці СРСР негативно вплинули на матеріально-технічну базу готельних підприємств; незацікавленість персоналу, небажання розширювати асортимент послуг, відсутність культури обслуговування стали причиною зниження якості обслуговування, разом з іншими причинами це спричинило спад галузі та виникнення так званого «радянського сервісу».

Наступний період становлення та розвитку професійної освіти в готельному господарстві охоплює 90-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст..

Проблеми готельного господарства в цей період були пов'язані з низьким рівнем сервісу, недостатньою матеріально-технічною базою, нестачею професійних кадрів, у тому числі й фахівців готельного менеджменту, здатних працювати в нових ринкових умовах, бути мобільними, гнучкими та орієнтуватися на потреби та запити клієнтів.

Проте, в 90-і роки ХХ ст. розширюються можливості виїзду громадян Росії за кордон та в'їзду в країну іноземців. Російські туристи за кордоном мали змогу відчутти рівень міжнародних стандартів обслуговування, що створило ситуацію непрямой конкуренції російського готельного продукту з подібною зарубіжною пропозицією. Бажання приймати іноземних туристів спонукало російських готельєрів підвищувати рівень обслуговування. Критерії та принципи атестації персоналу, що були розроблені до цього часу, в нових умовах втратили свою актуальність.

На російському ринку готельних послуг з'явилися закордонні готельні ланцюги («Аккор», «Марко Поло», «Кемпінські», «Маріотт», «Холідей Інн» й ін.), які підняли стандарти обслуговування в своїх готелях, увели гнучку цінову політику, посилили конкуренцію на ринку готельних послуг та почали вимагати від фахівців готельного господарства високого рівня професійних знань, умінь та навичок, тим самим підвищуючи вимоги до професійної освіти даних фахівців. Отже, відзначають науковці, з'являється пряма та непряма конкуренція готельному господарству країни зі сторони зарубіжних готельних мереж [2, с. 35].

Зарубіжні готельні ланцюги підготовку кадрів для своїх підприємств у РФ здійснювали у власних корпоративних університетах тільки за своїми стандартами та програмами. Найчастіше закордонні менеджери, які приїжджали в Росію, принципово не наймали росіян з досвідом роботи в готельному бізнесі, оскільки вважали, що перевчити їх уже неможливо, адже підготовку фахівців для динамічного в своєму розвитку готельного господарства в Росії, як і раніше здійснювали в системі підготовки кадрів, створеної за часи СРСР [3, с. 56 – 57].

Ситуацію почав змінювати фактор мінливого споживача, що почав проявлятися в Росії: клієнт вимагав підвищеного комфорту, міжнародного рівня обладнання номерів і якісного обслуговування, яке може забезпечити тільки добре підготовлений висококваліфікований персонал готельної сфери. Тому в цей період завдання вдосконалення підготовки фахівців готельного господарства, формування їх професійних і ділових якостей вийшли на передній план у загальній програмі подальшого розвитку готельної галузі та реформування освітньої системи в Росії.

Починаючи з 1992 року розпочинається робота зі створення системи безперервної професійної освіти в галузі готельного господарства. Однак це були лише перші кроки в створенні повноцінної системи професійної освіти в даній галузі. Новостворена структура підготовки фахівців для готельного господарства складалася стихійно, не враховувала потреб галузі в період

переходу країни до ринкової економіки, не мала відповідного методичного та матеріального забезпечення.

У цей період починають діяти декілька схем підготовки фахівців для готельних підприємств – початкова на базі ліцейських класів у школі, середня спеціальна освіта, вища спеціальна освіта, перепідготовка кадрів, підвищення кваліфікації та короткострокове навчання.

Метою створення ліцейських класів була професійна орієнтація на майбутню професію ще на стадії отримання середньої освіти. Програма ліцейського навчання була розрахована на один-два роки та знайомила учнів 9 – 11 класів з азами спеціальностей, розглядала можливості кар'єри в галузі туризму, зокрема й готельного господарства та повинна була викликати інтерес до даного виду діяльності [4].

Ліцейські класи, як правило, організовувалися на базах середніх шкіл, але викладали там викладачі вишів за спеціально розробленими програмами. Найбільша кількість таких ліцейських класів було створено на базі РМАТ) [2, с.36].

У результаті того, що спеціалістів з середньою спеціальною освітою та професійною підготовкою в готельній індустрії не вистачало, середня професійна освіта в готельному господарстві стає більш затребуваною. Проте, таких профільних навчальних закладів середньої спеціальної ланки в країні недостатньо. Так, у Москві їх тільки два – Вища школа з туризму і готельного господарства [5] та Московський коледж працівників готелів, ресторанів, фахівців малого бізнесу «Царіцино».

Програма в коледжах була розрахована на три роки та ставила завдання підготовки фахівців вузького профілю, обслуговуючого персоналу та керівників нижчої та середньої ланки, адміністративно-господарського управління та отримання кваліфікації базової підготовки – менеджер.

Підготовка фахівців середньої професійної освіти здійснювалась за спеціальністю 2302 «Організація обслуговування в готелях і туристичних

комплексах» [6], а також у рамках спеціальностей: 0607 «Маркетинг (за галузями)», 0602 «Менеджмент (за галузями)» та інших.

У квітні 1997 року були затверджені державні освітні стандарти для середньої спеціальної освіти, в тому числі за спеціальністю 2302 «Організація обслуговування в готелях і туристських комплексах». У даних стандартах співвідношення лекційних та практичних занять наближалось до оптимального та становило відповідно 60% і 40%. У рамках цих спеціальностей передбачалось вивчення двох іноземних мов.

Вища освіта для готельного господарства розвивалась не так активно, як середня спеціальна. Хоча дипломованих фахівців з вищою освітою в готельному господарстві на той час готували РМАТ, Інститут туризму та гостинності, Російський економічний університет імені Г. В. Плеханова, Комерційний університет, Академія готельного та ресторанного бізнесу при Уряді Москви, а також практично в кожному великому обласному центрі (Владивостоці, Калінінграді, Костромі, Саратові, Сочі, Ставрополі, Омську, Орлі, Уфі, Хабаровську, Челябінську та інших), на ринку праці вони були майже не затребувані.

5 березня 1994 р. було внесено в Класифікатор напрямів та спеціальностей вищої професійної освіти Російської Федерації спеціальність 230500 «Соціально-культурний сервіс і туризм» [7]. Це була перша спеціальність у Російській Федерації, за якою вели підготовку фахівців для готельної індустрії. Згодом більшість навчальних закладів здійснювали підготовку фахівців для готельних підприємств саме за цією спеціальністю.

Крім зазначеної спеціальності підготовка кадрів для готельної індустрії здійснювалась у рамках ряду непрофільних спеціальностей: 080507 «Менеджмент організації»; 100102 «Організація обслуговування в сфері сервісу»; 080502 «Економіка та управління на підприємстві» (за галузями); 080112 «Маркетинг» (за галузями) і деякі інші.

Однак досвід підготовки за даними спеціальностями свідчив про загальні недоліки в підготовці фахівців: стандарти вищої професійної освіти по цим

спеціальностям не відображали специфіку підготовки кадрів для індустрії гостинності; роботодавці нарікали на недостатні знання випускників в області фахових дисциплін, іноземних мов, комп'ютерних технологій, відсутність у них практичних навичок.

Спочатку підготовку фахівців реалізовували за Державними вимогами до мінімуму змісту та рівня підготовки випускника зі спеціальності 230500 «Соціально-культурний сервіс та туризм», а з 27 березня 2000 р. перейшли на державні освітні стандарти вищої професійної освіти (ДОС ВПО) для зазначеної спеціальності [8].

Перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів для готельного господарства в цей період здійснювали як вищі, так і спеціалізовані навчальні центри, що пропонували наступні види навчання:

- короткострокове (не менше 72 годин) тематичне навчання з питань готельного бізнесу, яке закінчувалось здачею відповідного іспиту, заліку або захистом реферату;

- тематичні та проблемні семінари (від 72 до 100 годин) з актуальних проблем готельного бізнесу, які виникають на рівні галузі, московського регіону, підприємства, організації або установи;

- тривале (понад 100 годин) навчання фахівців в освітній установі підвищення кваліфікації для поглибленого вивчення актуальних проблем готельного бізнесу за профілем професійної діяльності [9, с. 126 – 128; 10, с. 8].

З 1996 року в Росії значну увагу на державному рівні стали приділяти не тільки розвитку готельного господарства, а й питанням кадрового забезпечення цієї галузі кваліфікованими фахівцями: прийнята Федеральна цільова програма розвитку туризму в Росії (1996 р.), Закон «Про основи туристської діяльності в Російській Федерації» (1996 р.), у яких багато уваги приділялось питанням підготовки кадрів у готельному господарстві.

У 1997–1999 роках в рамках реалізації проекту ЄС/ТАСІС були розроблені кваліфікаційні вимоги (професійні стандарти) до чотирьох основних служб готелю – для служби прийому та розміщення, харчування, приготування

їжі та готельного фонду, що дало б поштовх для розробки освітніх стандартів. Але кваліфікаційні вимоги містили далеко не повний перелік спеціальностей готельного господарства, не були затверджені в установленому порядку та не повною мірою відповідали сучасним вимогам готельної індустрії.

На початку 1990-х років у Росії виникла нагальна необхідність у створенні наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, залучених не тільки до вирішення нагальних проблем сфери гостинності, розробки науково обґрунтованих проектів для готельного бізнесу в умовах ринкових відносин, а й до організації процесу підготовки фахівців сфери гостинності, вирішення проблем навчально-методичного забезпечення навчального процесу тощо.

Першими такими науковими установами в системі професійної освіти були:

– Міжрегіональна громадська організація Академія туризму (1994 р.), з 1999 року реорганізована в Національну академію туризму, що об'єднала науковий потенціал теоретиків і практиків туризму та готельного господарства [11];

– добровільне громадське об'єднання Національна туристська асоціація (НТА) (квітень 1994 р.) [12];

– асоціація «Університет готельного, туристського та ресторанного бізнесу» (липень 1996 р.) [13];

– Міжнародний союз громадських об'єднань «Об'єднаний університет туризму держав-учасниць СНД» (травень 1997 р.) [] та інші.

В організації програм навчання та підготовки кадрів, підвищення кваліфікації працівників на всіх рівнях освіти за всіма професіями готельного бізнесу з підключенням профільних навчальних закладів також брали участь Російська готельна асоціація, Всеросійське народне туристське товариство (ВНТТ) та інші.

Таким чином, ми виділили три періоди становлення системи професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації – 1) радянський (з

початку утворення СРСР до часу його розпаду), 2) 1991 – 2000 рр. та 3) 2000-ні роки – сьогодення.

Становлення системи професійної освіти в готельному господарстві розпочинається в радянські часи, коли було прийнято рішення розпочати цілеспрямовану підготовку фахівців для готельного господарства. Значна увага в цей час приділяється середній професійній освіті, з'являються курси, факультети підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу готелів. Але руйнівні процеси в СРСР торкнулися й готельної сфери, що спричинило появу «радянського сервісу», який знищив інтерес до цієї галузі.

Починаючи з 1990-их років у професійній підготовці фахівців для готелів відбувається орієнтація на закордонний досвід. Поява європейських готельних ланцюгів змінює не тільки уявлення про обслуговування в готелях, а й організацію навчання фахівців для готельних підприємств. Професійні освітні установи починають реалізовувати професійні освітні програми початкової, середньої та вищої професійної освіти. Закладаються основи організації безперервної освіти в готельному господарстві. Затверджуються державні вимоги до мінімуму змісту та рівня підготовки випускника, освітні програми та стандарту середньої та вищої професійної освіти тощо.

Підготовка фахівців середньої професійної освіти здійснювалась за спеціальністю 2302 «Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах», вищої професійної освіти – за спеціальністю 230500 «Соціально-культурний сервіс і туризм». Окрім зазначених спеціальностей, підготовку кадрів для готельної індустрії також здійснювали в рамках інших нефахових спеціальностей. Даний період характеризується також виникненням наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств.

Як бачимо, професійна освіта в готельному господарстві як цілісна система починає формуватись лише в період 1991-2000 років та вже має всі елементи системи професійної освіти в готельному господарстві. До цього періоду цілісної системи не було, а лише були спроби утворення та розвитку лише одного чи двох елементів даної системи.

Перспективи подальших досліджень полягають у необхідності вивчення системи професійної освіти готельного господарства в Росії та характеристики її стану на сучасному етапі.

Література

1. **Перечень** специальностей и специализаций средних специальных учебных заведений СССР [Электронный ресурс] : Приказ Министерства высшего и среднего специального образования СССР от 29 февраля 1984 г. N 150. – Режим доступа : http://www.ussrdoc.com/ussrdoc_communizm/usr_11963.htm. – Загл. с экрана.

2. **Элиарова Т. С.** Содержание и организация профессиональной подготовки специалистов для предприятия сферы гостеприимства: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Татьяна Семеновна Элиарова. – Москва, 2001. – 187 с.

3. **Байбурова О. Р.** Кооперация бизнеса и образования в подготовке кадров для индустрии гостеприимства / О. Р. Байбурова // Человеческий капитал и профессиональное образование. – № 3 (3). – 2012. – С. 56–62.

4. **Зорина Г. И.** Формирование содержания образования в профессиональном лицее туристского профиля : Автореф. дис....канд. пед. наук. – М. : РМАТ, 1998. – 21 с.

5. **О создании** государственного образовательного учреждения «Высшая школа по туризму и гостиничному хозяйству» [Электронный ресурс] : Распоряжение мэра Москвы № 728-РМ от 16 декабря 1993 года. – Режим доступа : http://mosopen.ru/document/728_rm_1993-12-16. – Загл. с экрана

6. **Общероссийский** классификатор специальностей по образованию (ОК 009-93) [Электронный ресурс] : Дата введения 01 июля 1994 г. – Режим доступа : <http://doc.unicor.ru/classifiers/classifiers-OKSO.htm>. – Загл. с экрана.

7. **Приказ** Госкомвуза РФ от 05.03.94 № 180 «Об утверждении государственного образовательного стандарта в части Классификатора

направлений и специальностей высшего профессионального образования» [Электронный ресурс] // Нормативные документы Министерства образования РФ. – Режим доступа : <http://docs.cntd.ru/document/9031729>. – Загл. с экрана.

8. **ГОС ВПО Специальность 230500 Социально-культурный сервис и туризм.** Квалификация специалист по социально-культурному сервису и туризму. – М., 2000. – 28 с.

9. **Васильев В.В.** Практическая подготовка менеджеров туризма в системе высшего образования / В. В. Васильев : Монография. – М.: Наука, 2002. – 239 с.

10. **Копылов Ю. В.** Советский опыт подготовки кадров в сфере туризма : диссертация ... кандидата исторических наук : 07.00.02 / Копылов Юрий Викторович; [Местозащиты: Рос. гос. ун-т туризма и сервиса]. – Москва, 2011. – 207 с.

11. **Об Академии** [Электронный ресурс] // Национальная академия туризма. Межрегиональная общественная научно-просветительская организация. – Режим доступа : <http://www.nat-moo.ru/about.html>. – Загл. с экрана.

12. **Национальная туристская ассоциация (НТА)** [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://studopedia.net/4_5729_natsionalnie-turistskie-organizatsii.html. – Загл. с экрана.

13. **АС «Университ гостиничного, туристского и ресторанного бизнеса»** [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://exacom.ru/company/1681003>. – Загл. с экрана.

14. **Виноградов П. А.** Международное сотрудничество и проблемы формирования туристского пространства / П. А. Виноградов, Н. И. Каракуця, К. А. Пшенко // Теория и практика физической культуры. – 1999. – №11. – С. 7 – 14.

Kashinska O. E.

The establishment of Professional Education System in the hotel industry of the Russian Federation

The article deals with the first steps of formation of the system of professional education in the hotel industry of the Russian Federation.

We detached three periods of the formation of Professional Education System in the hotel industry of the Russian Federation – 1) Soviet (from the beginning of establishment of USSR to the time of its collapse), 2) 1991-2000 years and 3) years after 2000-till present.

The first period describes the formation of Professional Education System in the hotel industry during Soviet times when it was decided to launch targeted training of specialists for the hotel industry.

Second period – starting from the 1990s – reveals the orientation of professional training of specialists for hotels on international experience; occurrence of secondary vocational education specialties – 2302 «Organization of service in hotels and tourist complexes» and higher vocational education – 230500 «Social and cultural service and tourism»; implementation of professional educational programs of primary, secondary and higher professional education which gave an impact to lay the foundations of continuing education in the hotel industry; approval of state requirements for minimum of content and level of a graduate, curricula and standards of secondary and higher professional education.

In further studies will take place the study of Professional Education System in hotel management from 2000s till present.

Key words: professional education, personnel training and Hospitality.

Відомості про автора

Кашинська Олена Євгенівна – аспірант ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», асистент кафедри туризму, готельної і ресторанної справи ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Сфера наукових інтересів – професійна підготовка фахівців готельного господарства.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2015 р.

Прийнято до друку 24.04.2015 р.

Рецензент – д. п. н., доц. Шука Г.П.

O. Ye. Kashynska, SE “Luhansk Taras Shevchenko National University”

THE ESTABLISHMENT OF PROFESSIONAL EDUCATION SYSTEM IN THE HOTEL INDUSTRY OF THE RUSSIAN FEDERATION

O. Ye. Kashynska

The Establishment of Professional Education System in the Hotel Industry of the Russian Federation

The article deals with the first steps of formation of the system of professional education in the hotel industry of the Russian Federation.

We detached three periods of the formation of Professional Education System in the hotel industry of the Russian Federation – 1) Soviet (from the beginning of establishment of USSR to the time of its collapse), 2) 1991–2000 years and 3) years after 2000-till present.

The first period describes the formation of Professional Education System in the hotel industry during Soviet times when it was decided to launch targeted training of specialists for the hotel industry.

Second period – starting from the 1990s – reveals the orientation of professional training of specialists for hotels on international experience; occurrence of secondary vocational education specialties – 2302 “Organization of service in hotels and tourist complexes” and higher vocational education – 230500 “Social and cultural service and tourism”; implementation of professional educational programs of primary, secondary and higher professional education which gave an impact to lay the foundations of continuing education in the hotel industry; approval of state requirements for minimum of content and level of a graduate, curricula and standards of secondary and higher professional education.

In further studies will take place the study of Professional Education System in hotel management from 2000s till present.

Key words: professional education, personnel training and Hospitality.

Development and efficient operation of any industry is impossible without qualified specialists whose training is to be provided by the sectoral system of professional education. It is clear that each sectoral system of professional education has its own history, certain features of the formation and development of its main components.

The domestic system of professional education in the hotel industry of the

Russian Federation started its formation only last ten years, and before that its formation took place within the Soviet system of training, which was common for Ukraine and the Russian Federation. However, by the separate criteria the professional education in the hotel industry of the Russian Federation is few steps ahead the domestic one. Therefore, the study of the formation experience of professional education of the Russian Federation as a system will allow to identify certain patterns of the process and facilitate the development of appropriate measures to improve the system of training, retraining and advanced training of personnel in the hotel industry of Ukraine.

Analysis of recent research and publications shows that Russian scientists K. M. Garanina, T. S. Eliarova, M. E. Kurdakova, O. V. Filatov and other carefully studied the experience of personnel training for hospitality areas first of all in European countries (Switzerland, United Kingdom, France, Germany, etc.). Domestic scientists, A. V. Vindyuk and N. A. Fomenko, expanded the subject of research. Besides European experience of professional training of future professionals for the hospitality industry, A. V. Vindyuk also described training of such specialists in the United States and Russian Federation. N. A. Fomenko has applied a comparative analysis of professional education systems of different countries and highlighted the genesis of European training programs for professionals in the hospitality industry. But today there is no complete analysis of the formation and development of professional education of the hotel industry of the Russian Federation neither in the scientific heritage of domestic nor foreign scientists.

Therefore the aim of this article is to explore the process of formation of Professional Education System in the hotel industry of the Russian Federation and to allocate its features, identify problems of formation and development.

Russian system of personnel training for the hotel industry compared with personnel training in medicine, education, industry, agriculture has relatively little history, due to the specifics of hotel management and its dependence on many factors (economic, political, social, etc.)

In this regard, the problem related to understanding of the nature of

professional education, especially the features of its formation and development, can be solved having considered the system of professional education in the hotel industry in a particular historical situation which processes of development or delay of the hotel industry depended on. This determines our selection of three periods of formation and development of professional education in the hotel industry: the first - Soviet, the second – 1990-2000 years, the third – from year 2000 – till today.

In this study, we will focus on the first two periods, as the limited size of the article does not allow us to analyze the last period.

Formation of the system of professional education in the hotel industry of the Russian Federation took place on the ground of the Soviet system of training for this field.

Although the need for training specialists for hotel industry emerged back in the XVIII – XIX centuries (during the period of active construction of hotels), a targeted training of specialists at the territory of Russia started still during Soviet time the when are established the foundations of formation and development of professional education in the hotel industry.

The impetus for the formation of professional training of specialists was the need to provide a skilled workforce for the growing number of hotel companies (aided by World Festival of Youth and Students in Moscow (1957) and Olympic Games (1980)). Ministries, departments, management and municipal councils broke into staff training for the hotel industry. Under their command were:

- specialized universities that acted on the basis of previously established training courses and training centers of the departments of All-Union Central Council of Trade-Unions, Intourist– RITA, RSUTS and others with many branches around the country;
- independent special educational establishments, that prepared personnel for the hotel industry under the specialty 1740 “Hospitality” and gave an opportunity to get a diploma with qualification “technician-organizer of hotel management” (technical schools in Moscow) [1];
- specialized departments and faculties for professional training and

advanced training for managers and professionals of Hotel Management (Institute of technical training in Leningrad and others);

- training centers, courses and training facilities for staff of mass professions of Hotel Management (Training center at the Moscow City Council of Tourism and Excursions All-Union Central Council of Trade-Unions, training center of preparation and advanced staff training of hotel enterprises at the Department of skyscrapers and hotels, etc.);

- separate Institutions at large academies and universities (institutions of professional training and advanced training for managers).

To provide a common methodology and orientation of personnel training of Hotel Management typical recommendations for the compilation of the training plans and training programs for different categories of hotel staff were developed. Applications could be supplemented and vary, taking into account specificity of hotels that were subordinate to various departments.

A typical thematic plan recommended for preparation of specialists in this specialty, was designed for 200 – 300 academic hours of theoretical training. If necessary, the number of hours could be increased by practical classes, excursions. Call Duty on the floor were prepared for 80 hour training program and maids and senior maids – under the program, calculated at 72 hours [2, p. 34].

During the preparation the considerable attention was paid to the study of the foundations of ethics, general culture, emphasizing that not only professional training but also behavior culture affects the guest's impression; and providing of high quality service in hotels depends on each employee, including the doorman, cloakroom attendant, lockers storekeeper, luggage carrier.

Despite the considerable work of ministries, departments of the organization of staff training for the hotel industry, the destructive processes and changes in the Soviet economy had a negative impact on the physical facilities of the hotel enterprises; staff disinterest, reluctance to expand the range of services, lack of service culture have led to lower quality of service, among other reasons this caused recession in the sector and the emergence of so-called “Soviet service”.

The next stage of formation and development of professional education in the hotel industry covers 90s years of the twentieth century – beginning of XXI century.

Problems of Hotel Management during this period were associated with a low level of service, poor material and technical base, lack of professional staff, including hotel management professionals able to work in the new market conditions, be mobile, flexible and focus on the needs and requests of customers.

However, in the 90s years of the twentieth century we've got an expansion of opportunities for Russian citizens to travel abroad and for foreigners to enter the country. Russian tourists abroad were able to experience the level of international standards of service that created a situation of indirect competition of Russian hotel product with a similar foreign offer. The desire to receive foreign tourists prompted Russian hoteliers to increase the level of service. Criteria and principles of personnel certification that have been developed theretofore, have lost their relevance in the new conditions.

In the Russian market of hotel services appeared foreign hotel chains (“ACCOR”, “Marco Polo”, “Kempinski”, “Marriott”, “Holiday Inn”, etc.) that raised standards of service in their hotels, entered a flexible pricing policy, increased competition in the market of hotel services and began to demand from of Hotel Management professionals a high level of professional knowledge and skills, thereby increasing requirements for the professional education of such specialists. So, scientists say, there appears a direct and indirect competition for hotel industry of the country from the side of international hotel chains [2, p. 35].

Foreign hotel chains performed the professional training for their companies in Russia in their own corporate universities only under their standards and programs. Mostly, the foreign managers who came to Russia basically didn't hire Russians with experience in the hospitality industry, because they believed that it is impossible to retrain them, as training of specialists for dynamic in its development Hotel Management in Russia was still committed to the training system created in Soviet times [3, p. 56 – 57].

The situation started to change due to the factor of variable consumer that

began to appear in Russia: the client demanded increased comfort and international level of room equipment and quality services that can be ensured only by well-trained professional staff of the hotel sector. Therefore, in this period, the task of improving training of specialists of Hotel Management, the formation of their professional and business skills come to the fore in the general program of further development of the hotel industry and reformation of the educational system in Russia.

Beginning from 1992 the work of establishing a system of continuous professional education in the sector of hospitality industry was started. However, this was only the first step in creating a comprehensive system of the professional education in this sphere. The newly created structure of training specialists for the hotel industry evolved spontaneously, didn't take into account the needs of industry during the transition period of the country to a market economy, and didn't have appropriate methods and material support.

During this period, several schemes of training specialists for hotel companies start working – enter level at the Lyceum classes at school, post-secondary education, higher professional education, personnel development, advanced training and short-term training.

The purpose of the Lyceum classes was a professional orientation for future profession at the stage of secondary education. Lyceum training program was designed for one or two years and acquainted pupils of the 9 – 11th grades with the basics of professions, considered career opportunities in the field of tourism, including hotel management and had to generate interest in this type of activity [4].

Lyceum classes were usually organized on the bases of secondary schools, but there they were taught by university teachers on specially designed programs. The largest number of such Lyceum classes was established on the basis of RITA [2, p. 36].

As a result of the fact that there were not enough specialists with secondary special education and training in the hotel industry, secondary professional education in hotel management started to become more popular. However, such specialized secondary special education units in the country were also not enough. Thus, Moscow

had only two of them – Higher School of Tourism and Hospitality Management [5] and the Moscow College of employees of hotels, restaurants, small business specialists “Tsaritsyno”.

The program in colleges was designed for three years and set the task of training subject matter experts, staff and leaders of the lower and middle management, administrative management and qualification of basic training – manager.

Training of specialists of secondary vocational education was carried out under a specialty 2302 “Organization of service in hotels and tourist complexes” [6] and as a part of specialties: 0607 “Marketing (by industry)”, 0602 “Management (by industry)” and others.

In April 1997 state educational standards for secondary special education were approved, including the specialty 2302 “Organization of service in hotels and tourist complexes”. In these standards, the ratio of lectures and practical exercises was close to optimal and worked out 60% and 40% accordingly. Under these specialties students were supposed to study two foreign languages.

Higher education for the hotel industry has evolved not as active as specialized secondary. Although graduates with degrees in hotel industry at that time were prepared by RITA, Institute of Tourism and Hospitality, Russian Economic University named after G.V. Plekhanov, Commercial University, Academy of hotel and restaurant business at the Government of Moscow, and almost in every major regional center (Vladivostok, Kaliningrad, Kostroma, Saratov, Sochi, Stavropol, Omsk, Orel, Ufa, Khabarovsk, Chelyabinsk, etc.) at the labor market they were almost not in demand.

On March 5, 1994 the specialty 230500 “Social and cultural service and tourism” [7] was introduced in the Classification of areas and specialties of Higher Professional Education. It was the first specialty in the Russian Federation, under which specialists for the hotel industry were trained. Subsequently, most institutions carried out training of specialists for hotel businesses namely under this specialty.

Except the stated specialty the training of personnel for the hotel industry was

carried out under a number of non-core specialties: 080507 “Organization Management”; 100102 “Organization of servicing in the field of service”; 080502 “Economics and Management of the enterprise (by industry)”; 080112 “Marketing (by industry)” and some other.

However, the experience of training under these specialties testified to the general deficiencies in specialists training: standards of higher education in these specialties did not reflect the specific of personnel training for the hospitality industry; employers complained about the lack of knowledge of graduates in professional disciplines, foreign languages, computer technologies, lack of practical skills.

Originally the training of specialists was implemented as per Government requirements for minimum of content and level of graduate's training under the specialty 230500 “Social and cultural service and tourism”, and from March 27, 2000 moved over to the state educational standards of higher professional education (SES HPE) for this specialty [8].

Personnel retraining and advance training for the hotel industry in this period was performed both by universities and specialized training centers, offering the following training:

- Short-term (at least 72 hours) thematic training course on the hotel business that ended with the passing of the relevant examination, test or essay defense;
- Topical and challenging workshops (from 72 to 100 hours) of actual problems of hotel business that occur at the level of industry, Moscow region, company, organization or institution;
- Prolonged (over 100 hours) training of specialists in an educational institution of advanced training for in-depth study of topical issues for the of hotel business within professional activity [9, pp. 126 – 128; 10, p. 8].

Since 1996, a considerable attention in Russia at the state level was paid not only to the development of the hotel industry, but also on the issues of staffing of this industry with qualified experts: was adopted the Federal Target Program of tourism

development in Russia (1996), the Law “About the basics of tourist activities in Russian Federation” (1996), in which much attention was given to the personnel training in the hotel industry.

In 1997–1999 as part of implementation the EU/TACIS project the qualification requirements (professional standards) to four main services of the hotel were developed: for the reception and accommodation, food, cooking and hospitality fund that would give a start for developing of educational standards. But the qualification requirements, contained not a complete list of specialties of Hotel Management, were not approved in the prescribed manner and do not fully meet modern requirements of the hotel industry.

In the early 1990s in Russia there appeared an urgent need to establish a scientific, methodological and teaching institutions, scientific and industrial enterprises involved not only in solving of current problems of hospitality spheres, development of scientifically based projects for the hotel business in market conditions, but also in the organization of the process of training of specialists in the sphere of hospitality, problem-solving of training and methodological support of the educational process and so on.

The first such academic institutions in the system of professional education were:

- Interregional Public Organization Academy of Tourism (1994), from 1999 reorganized into the National Academy of tourism, bringing together scientific potential of theorists and practitioners of tourism and Hotel Management[11];
- Voluntary Civic Association National Tourism Association (NTA) (April 1994) [12];
- Association “University hotel, tourism and restaurant business” (July 1996) [13];
- International Union of Public Associations “Joint University of Tourism CIS member states” (May 1997), [14, pp. 7 – 14] and others.

In the organization of training programs and personnel training, advanced personnel training at all educational levels in all professions of hotel business linking-

up with specialized schools also participated Russian Hotel Association, All-Russian national tourist company (ARNTC) and others.

Thus, we have identified three periods of Professional Education System in the hotel industry of the Russian Federation – 1) Soviet (from the beginning of formation of the USSR to the time of its collapse), 2) 1991 – 2000 and 3) years 2000s – till present.

The establishment of professional education in the hotel industry started in Soviet times, when it was decided to launch a targeted training of specialists for the hotel industry. Much attention was paid to the time to secondary education, there courses, faculties of training, retraining and advanced training of hotel staff appeared. But the destructive processes in the USSR also affected sphere of hospitality, which resulted in the emergence of the “Soviet service” that destroyed interest to this field.

Starting from the 1990s in the training of specialists for hotels a focus on international experience occurs. The appearance of European hotel chains alters not only the understanding of the service in hotels, but also the training of specialists for hotel businesses. Professional educational institutions begin to implement professional educational programs for primary, secondary and higher vocational education. Mortgaging basis for organization of continuous education in the hotel industry are approved state requirements to the minimum for the content and level of graduate, education programs and standards of secondary and higher vocational education.

Training of specialists of secondary vocational education was carried out under specialty 2302 “Organization of service in hotels and tourist complexes”, higher professional education under specialty 230500 “Social and cultural service and tourism”. In addition to these specialties, training for the hotel industry was also performed within other unprofessional specialties.

This period was characterized by the appearance of scientific, methodological and teaching institutions, scientific and industrial enterprises.

As you can see, vocational training in the hotel industry as a complete system begins to take shape only in the period of 1991 – 2000 years, and already has all the

elements of the system of professional education in the hotel industry. Before this period there was no integrated system, but only attempts of creation and development of one or two elements of the system.

Perspectives of future research lay in the need to study Professional Education System of the hotel industry in Russia and the characteristics of its state today.

References

1. **Perechen** spetsialnostey i spetsializatsiy srednikh spetsialnykh uchebnykh zavedenii SSSR [The List of Specialties and Specializations of Secondary Specialized Educational Institutions of the USSR] [Electronic resource]: Order of the Ministry of Higher and Secondary Special Education of the USSR dated February 29, 1984. № 150. Mode of access: http://www.ussrdoc.com/ussrdoc_communizm/usr_11963.htm. Caps. from the screen. (rus)
2. **Eliarova T. S.** Soderzhanie i organizatsiya professionalnoy podgotovki spetsialistov dlya predpriyatiya sfery gostepriimstva [Content and Organization of Professional Training of Specialists for Hospitality Industry Enterprise]: Dis. ... The Candidate of Pedagogical Sciences: 13.00.08 / Tatyana S. Eliarova. Moscow. 2001. 187 p. (rus)
3. **Bayburova O. R.** Kooperatsiya biznesa i obrazovaniya v podgotovke kadrov dlya industrii gostepriimstva [Cooperation Between Business and Education in Staff Training for Hospitality Industry]. *Human Capital and Vocational education*. 2012. No. 3 (3). Pp. 56 – 62. (rus)
4. **Zorina G. I.** Formirovanie soderzhaniya obrazovaniya v professionalnom litsee turistskogo profilya [Formation of the Content of Education in Vocational School of Tourist Pprofile]: Author's abstract. dis PhD. : Avtoref. Dis. M.: RIAT, 1998. 21 p. (rus)
5. **O sozdanii** gosudarstvennogo obrazovatel'nogo uchrezhdeniya «Vysshaya shkola po turizmu i gostinichnomu khozyaystvu» [About Creation of State Educational Institution “Higher School of Tourism and Hospitality Management”] [Electronic resource]: Order of the mayor of Moscow № 728-RM of 16 December

1993. Mode of access: http://mosopen.ru/document/728_rm_1993-12-16. Caps. from the screen. (rus)

6. **Obshcherossiyskiy** klassifikator spetsialnostey po obrazovaniyu (OK 009-93) [National Classification of specialties for Education (OK 009-93) [Electronic resource]: Date of implementation July 1, 1994. Mode of access: <http://doc.unicor.ru/classifiers/classifiers-OKSO.htm>. – Caps. from the screen. (rus)

7. **Prikaz** Goskomvuza RF ot 05.03.94 № 180 «Ob utverzhdenii gosudarstvennogo obrazovatel'nogo standarta v chasti Klassifikatora napravleniy i spetsialnostey vysshego professional'nogo obrazovaniya» [Order of the Russian Federation State Committee on Higher Education dated 05.03.94 № 180 “On Approval of the State Educational Standard of the Qualifier of Directions and Specialties of Higher Professional Education”] [Electron resource]: Normative documents of the Ministry of Education. Mode of access: <http://docs.cntd.ru/document/9031729>. Caps. from the screen. (rus)

8. **GOS VPO Spetsialnost 230500 Sotsialno-kulturnyy servis i turizm. Kvalifikatsiya spetsialist po sotsialno-kulturnomu servisu i turizmu.** [State Educational Standard of Higher Professional Education Speciality 230500 Social and Cultural Service and Tourism. Qualification Specialist for Social and Cultural Service and Tourism.]. Moscow. 2000. 28 p. (rus)

9. **Vasilev V. V.** Prakticheskaya podgotovka menedzherov turizma v sisteme vysshego obrazovaniya [Practical Training of Tourism Managers in the System of Higher Education]. Moscow, *Nauka*. 2002. 239 p. (rus)

10. **Kopylov Yu. V.** Sovetskiy opyt podgotovki kadrov v sfere turizma [Soviet Experience in Tourism Staff Training]: the dissertation ... The candidate of Historical Sciences: 07.00.02 / Yuriy Kopylov. Place of defense: Russian state University of Tourism and Service. Moscow. 2011. 207 p. (rus)

11. **Ob Akademii** [About Academy] [Electronic resource]: National Academy of Tourism Interregional public scientific and educational organization. – Mode of access: <http://www.nat-moo.ru/about.html>. Caps from the screen. (rus)

12. **Natsionalnaya** turistskaya assotsiatsiya (NTA) [National Tourism

Association (NTA)] [Electronic resource]. Mode of access: http://studopedia.net/4_5729_natsionalnie-turistskie-organizatsii.html. Caps from the screen. (rus)

13. **AS** «Universitet gostinichnogo, turistskogo i restorannogo biznesa» [AS “University of Hotel, Tourism and Restaurant Business”] [Electronic resource]. Mode of access: <http://exacom.ru/company/1681003>. Caps from the screen. (rus)

14. **Vinogradov P. A.** Mezhdunarodnoe sotrudnichestvo i problemy formirovaniya turistskogo prostranstva [International Cooperation and Problems of Formation of Tourism Space]. *Theory and Practice of Physical Culture*. 1999. No. 11. Pp. 7 – 14. (rus)

Кашинська О. Є.

Становлення системи професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації

У статті розглядаються перші кроки становлення системи професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації: розпад радянської системи підготовки фахівців, що не змогла задовольнити потреби готельних підприємств у кваліфікованих фахівцях та призвела до виникнення «радянського сервісу»; зростання конкуренції зі сторони іноземних готельних ланцюгів та їх подальший вплив як на розвиток готельного господарства, так і на процес професійної підготовки фахівців; відкриття спеціальності «Соціально-культурний сервіс та туризм», підготовка фахівців галузі в межах інших спеціальностей тощо. Визначені проблеми та особливості професійної освіти в готельному господарстві Російської Федерації.

Ключові слова: система професійної освіти, підготовка кадрів, готельне господарство.

Кашинская Е. Е.

Становление системы профессионального образования в гостиничном хозяйстве Российской Федерации

В статье рассматриваются первые шаги становления системы профессионального образования в гостиничном хозяйстве Российской Федерации: распад советской системы подготовки специалистов, которая не смогла удовлетворить потребности гостиничных предприятий в квалифицированных специалистах и привела к возникновению «советского сервиса»; рост конкуренции со стороны иностранных гостиничных цепей и их дальнейшее влияние как на развитие гостиничного хозяйства так и на профессиональную подготовку специалистов; открытие специальности «Социально-культурный сервис и туризм», подготовка специалистов отрасли в

рамках других специальностей и тому подобное. Определены проблемы и особенности профессионального образования в гостиничном хозяйстве Российской Федерации.

Ключевые слова: система профессионального образования, подготовка кадров, гостиничное хозяйство.

Information about the author

Olena Yevhenivna Kashynska – postgraduate student of SE “Luhansk Taras Shevchenko National University”, Assistant of the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business of SE “Luhansk Taras Shevchenko National University”. Research interests include professional training of hotel business specialists.

The article was received by the Editorial Office on 01.04.2015

The article was put into print on 24.04.2015

Peer review – H. P. Shchuka, Doctor of Pedagogical Sciences, Docent